

INSTYTUT STUDIÓW
MIGRACYJNYCH

monitor integracji

ewaluacja Europejskiego Funduszu na rzecz Integracji
Obywateli Państw Trzecich w Polsce

1

• • • • • • • • • • • • • • • • • •
tagi: ewaluacja integracji

Monitor integracji. Doskonalenie Metod i Narzędzi do Oceny Skuteczności Polityki Integracyjnej

To nowy projekt FISM, którego podstawowym zadaniem jest ewaluacja projektów realizowanych z użyciem funduszy programów rocznych EFI na lata 2007-2011. Badania prowadzone w ramach projektu obejmą instytucje realizujące projekty, beneficjentów ostatecznych oraz innych interesariuszy dziedziny integracji OPT.

W ramach badań przeprowadzona zostanie analiza realizowanych działań oraz badania jakościowe mające na celu identyfikację potrzeb i problemów w dziedzinie integracji OPT.

Podczas prowadzonych badań FISM będzie współpracował z grupą roboczą do spraw integracji działającą w ramach międzyresortowego Zespołu do spraw Migracji działającego przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych koordynowanej przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, WWPE oraz uznanymi autorytetami w dziedzinie badań nad programami integracji migrantów

Efektem końcowym projektu będzie publikacja wyników analiz prowadzonych przez zespół oraz sugestie rozwiązań dotyczących monitoringu i oceny działań integracyjnych. Publikacja ukaże się na koniec września 2013.

CELE PROJEKTU

ewaluacja projektów EFI realizowanych dotychczas w Polsce

ocena efektów realizacji projektów wdrażanych w ramach EFI

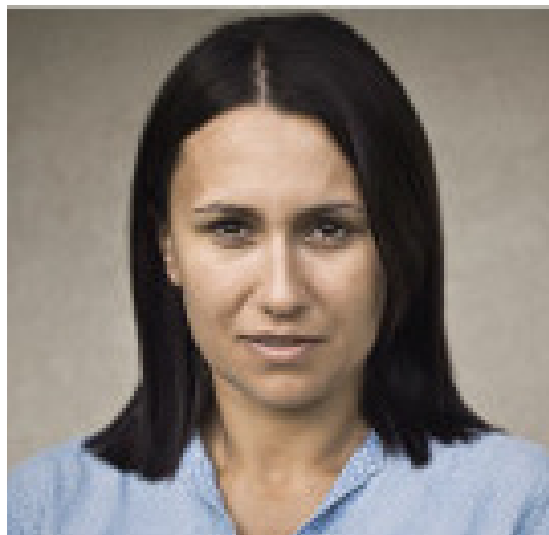
identyfikacja potrzeb i problemów w dziedzinie integracji OPT.

Dotychczasowe działania integracyjne są systemowo rozproszone i nieskoordynowane. Od początku działania EFI w Polsce nie zostały one także kompleksowo zewaluowane. Tymczasem doświadczenia krajów, które wypracowały już mechanizmy integracji imigrantów, pokazują, że skuteczna polityka integracyjna musi opierać się na koordynacji działań zaangażowanych w nią podmiotów oraz ciągłej ewaluacji stosowanych rozwiązań. Projekt „Monitor integracji” wychodzi naprzeciw tym potrzebom proponując przeprowadzenie ewaluacji działań prowadzonych w Polsce w ramach EFI oraz opracowanie metodologii oceny i wskaźników postępów polityki integracyjnej. Ewaluacja będzie prowadzona przez pracowników projektu, którzy posiadają znaczące doświadczenie w badaniach skuteczności programów integracji imigrantów. Ewaluacja prowadzona będzie we współpracy z Zespołem Ekspertów ISM, który zagwarantuje jej bezstronność i transparentność.

tagi: eksperci

dr Patrycja Matusz Protasiewicz

Adiunkt w Instytucie Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego. W 2006 r. otrzymała doktorat z nauk politycznych na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego. Jej praca doktorska poświęcona była imigracji i polityce integracyjnej w Holandii. W 2009 roku otrzymała stypendium rządu brytyjskiego Chevening. Jej badania koncentrują się głównie na polityce integracji, edukacji dzieci imigrantów, stosunkach międzygrupowych i wielopoziomowego zarządzania migracjami. W latach 2009-2010 była członkiem CLIP (Cities for Local Integration Policy). Jest członkiem Research Network IMISCOE (International Migration, Integration and

dr Mikołaj Pawlak

Socjolog, absolwent Uniwersytetu Warszawskiego i Szkoły Nauk Społecznych przy Instytucie Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk. Adiunkt w Instytucie Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego. W Caritas Polska jako Kierownik Grupy Badawczej zajmuje się analizą polityki integracji imigrantów. Autor publikacji i raportów dotyczących zjawiska migracji. Wyniki swoich badań analizuje z perspektywy teorii nowego instytucjonalizmu.

Mirosław Bieniecki

Ukończył filozofię i socjologię na Uniwersytecie Lewis w Romeoville, IL (USA) oraz socjologię na Uniwersytecie Środkowoeuropejskim (CEU) w Warszawie. Ekspert Programu Migracji i Polityki Rozwojowej Instytutu Spraw Publicznych. Jako socjolog zajmuje się tematyką migracji, integracji imigrantów oraz pogranicza. Założyciel Fundacji Instytut Studiów Migracyjnych.

Założenia metodologiczne projektu

Rola i znaczenie ewaluacji

Ewaluacja jest nieodłącznym elementem procesów funkcjonowania i rozwoju zarówno polityk publicznych, jak i działań w sektorze prywatnym. Decyduje o kierunkach alokacji środków publicznych na poziomie Unii Europejskiej i Polski, obejmuje przedstawianie efektów prowadzonych działań, stopień osiągnięcia wytyczonych strategii i raportach celów oraz pozwala na oszacowanie wpływu danej interwencji na odbiorców i otoczenie. Wreszcie, ewaluacja spełnia funkcję stymulatora rozwoju dziedzin i całych polityk publicznych poprzez zawarte w analizie narzędzia badawcze i wyciągane wnioski.

W literaturze wymienia się wiele bardziej ogólnych lub szczegółowych definicji ewaluacji. K. Ekiert określa ją jako „systematyczną i obiektywną ocenę programu lub polityki, ich założeń, procesu realizacji i rezultatów pod względem stosowności, skuteczności, trwałości, efektywności, a także użyteczności podjętych w ich ramach działań”¹. Według Podręcznika Władzy Wdrażającej Programy Europejskie ewaluacja to z kolei „proces, który prowadzony jest w celu ustalenia efektywności pomocy strukturalnej Wspólnoty oraz w celu oszacowania jej oddziaływania w odniesieniu do celów konkretnego Programu, a także analizy wpływu”².

W literaturze zwraca się także uwagę na podobieństwa i różnice między ewaluacją a audytem czy kontrolą. Audyt może dotyczyć pogłębionej analizy przedsiębiorstwa,

instytucji publicznej, organizacji lub procesu (produktu). Tymczasem badania ewaluacyjne skupiają się na ocenie przebiegu efektów programu działań, projektów etc³. Ponadto audyt skupia się przede wszystkim na aspektach prawno – finansowych, podczas gdy ewaluacja jest zjawiskiem odnoszącym się do szerokiego wachlarza czynników zarówno ekonomicznych, jak i społecznych, kulturowych, instytucjonalnych i innych.

W kontekście przedmiotu badań ewaluacyjnych wymienia się także metaewaluację czyli ocenę samego procesu i narzędzi ewaluacji („ewaluacja ewaluacji”). Dotyczy ona analizy plusów i minusów badania, znaczenia i oceny sposobów monitoringu czy oceny danego projektu. Poza tym, na co zwraca uwagę S. Bienias, metaewaluacja może dotyczyć także „wyników całej grupy wcześniejszych ewaluacji dotyczących określonego sektora, tematu, czy problemu”⁴. Doświadczenia ewaluacji programów i działań objętych Narodowym Planem Rozwoju na lata 2004 - 2006 w Polsce oraz Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia 2007-2013 potwierdzają istotność i skuteczność zastosowania metaewaluacji do podsumowania całych zespołów i sektorów projektów, co z kolei pozwala na kompleksową ocenę rozwoju w Polsce polityk zarówno wspólnotowych (jak polityka zatrudnienia) oraz tych dopiero kształtowanych (polityka migracyjna)⁵.

Ewaluacja dotyczy wielu procesów i zagadnień oraz znajduje swoje zastosowanie w wielu dziedzinach. Badania ewaluacyjne

tagi: metodologia

stanowią integralną część zarówno projektów badawczych i naukowych, jak i metod zarządzania przedsiębiorstwem czy wdrażaniem pojedynczych produktów i usług w sektorze przemysłu. Głównym polem używania metod ewaluacji są jednak tzw. interwencje publiczne, do których należą zarówno pojedyncze działania i programy publiczne, jak i całe polityki publiczne na poziomie krajowym czy Unii Europejskiej. Ewaluacja może odbywać się na poziomie pojedynczego projektu, tematu, ale i całego programu, lub strategii⁶. Jednocześnie można zauważyć zależność, według której im większe zaawansowanie działania i bardziej rozwinięta polityk, tym większe znaczenie i zakres posiadają badania ewaluacyjne. Ponadto, badania ewaluacyjne mogą zachodzić przed realizacją danego programu czy projektu (ewaluacja *ex-ante*), mogą przyjmować formę kontroli podczas wykonywania działań publicznych (ewaluacja *ex-interi*, *mid-term*) oraz bezpośrednio po zakończeniu działań w kontekście uzyskanych wyników i efektów (ewaluacja *ex-post*)⁷. Sam proces ewaluacji obejmuje stawianie pytań badawczych oraz hipotez, które podlegają odpowiedziom na bazie profesjonalnej i mierzalnej analizy danych zastanych oraz badań ilościowych i jakościowych. W literaturze przedmiotu wymienia się najczęściej pytania preskryptywne, opisowe, normatywne oraz relacyjne⁸.

Funkcjonalność i rola samego procesu ewaluacji posiada kilka wymiarów. Po pierwsze narzędzia oceny decydują o efektywności badania. Efektywność zależy między innymi od doboru środków i metod badawczych, kanałów komunikacji i relacji z odbiorcami, odpowiedniej korelacji wyników analizy

z przyjętymi celami i założeniami. Po drugie, istotnym elementem jest trafność i celowość czyli powiązanie istoty i zakresu ewaluacji z szerszym kontekstem społecznym, politycznym czy gospodarczym (w zależności od specyfiki ewaluowanego obszaru lub programu). Ponadto wymienia się skuteczność (sprawdzenie stopnia realizacji założonych w interwencji publicznej czy projekcie wskaźników oraz oddziaływanie efektów na grupy społeczne czy inne dziedziny) oraz wartość dodana samego działania⁹. Do głównych celów (funkcji) ewaluacji w działaniach publicznych zalicza się: ocenę skuteczności danego działania, przedstawienia mierzalności badanego zjawiska czy programu (efekty poprzez wskaźniki i dane ilościowe) oraz implementacji założonych celów i wzmocnienie pozycji i roli instytucji publicznych¹⁰ - jako realizatorów polityk publicznych i dystrybutorów środków materialnych i niematerialnych z poziomu europejskiego i krajowego, do odbiorców tych polityk. Ewaluacja, jak podaje K. Olejniczak, obejmuje ocenę skuteczności programów czyli relacji wydanych środków i kosztów do realnych i potencjalnych (długofalowych) efektów działania. Pozwala na zdiagnozowanie możliwości instytucjonalnych i funkcjonalnych instytucji publicznych odpowiedzialnych za wdrażanie danych polityk (działań) publicznych, bada i przedstawia ocenę użyteczności rzeczywistych rezultatów¹¹. Wytyczne Władzy Wdrażającej Programy Europejskie wskazują na najważniejsze kryteria ewaluacji jako procesu badawczego projektów publicznych. Te kryteria to:

tagi: **metodologia**

- trafność (w jakim stopniu cele odpowiadają priorytetom)
- efektywność (stosunek nakładów do poniesionych efektów)
- skuteczność (w jakim stopniu cele zostały osiągnięte)
- użyteczność (do jakiego stopnia projekty odpowiadają potrzebom i funkcjom)
- trwałość (czy efekty projektu będą widoczne po jego zakończeniu) ¹².

Ewaluacja, w zależności od zaawansowania i stopnia rozwoju danego programu czy polityki publicznej, może stanowić proces długotrwały i rozbudowany. Pierwszym etapem jest planowanie, w którym określa się przedmiot i grupę docelową badania, podstawowe pytania i cele analizy, warunki i czynniki niezbędne do realizacji ewaluacji. W drugim etapie - projektowaniu prowadzący badania konkretyzują cele i potrzeby w zakresie oceny danego programu, dobierają lub konstruują odpowiednie wskaźniki i narzędzia badawcze, dobierają metody oceny. Zbieranie danych jako następna faza służy po pierwsze uporządkowaniu i pod drugie dokładnemu określeniu ram merytorycznych analizowanego zagadnienia czy projektu. Zebrane dane i materiały podlegają w dalszej kolejności analizie czyli przetwarzaniu informacji, wyciąganiu szczegółowych wniosków z badań jakościowych i ilościowych. Do głównych narzędzi fazy analiz zalicza się między innymi: analizy statystyczne, analizy niestatystyczne, techniki analityczne, analizę kosztów i korzyści (cost - benefit analysis), analizę efektywności kosztów (cost - effectiveness), analizę wielokryteriową i wieloczynnikową, analizę SWOT, analizy wywiadów pogłębionych, wyniki badań jakościowych,

analizę porównawczą, analizę PEST ¹³. Wreszcie ostatnim etapem jest raportowanie, czyli konstruowanie wniosków bardziej ogólnych, odpowiedzi na zadane przed ewaluacją cele i pytania, zlokalizowanie efektów i stopnia skuteczności działań ujętych w projekcie czy polityce ¹⁴.

Założenia metodologiczne projektu „Monitor intergacji”

Przyjmując definicje procesu ewaluacji, jako badania wysoce użytecznego, zmierzającego do oceny prowadzonych działań oraz zaplanowania celów dla przyszłych działań, planując badanie w ramach projektu „Monitor Integracji” założyliśmy ścisłą współpracę badaczy zaangażowanych w proces ewaluacji. Współpraca ta jest niestety nie potrzebna zarówno w procesie zbierania danych, jak również ich ewaluacji, stawiającej sobie za cel ocenę skuteczności i efektywności prowadzonych działań oraz udzielenia odpowiedzi na temat przyszłego kształtu Europejskiego Funduszu na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich w Polsce.

Teoria ewaluacji dopuszcza większą dowolność metod niż typowe badania naukowe. Taki eklektyzm metodologiczny ma służyć maksymalnej skuteczności w zdobywaniu materiału do oceny skuteczności prowadzonych działań. Według podręcznika ewaluacji Komisji Europejskiej badanie ewaluacyjne powinno składać się z następujących etapów:

- » Planowania i strukturalizacji
- » Zbierania danych
- » Analizy danych
- » Oceny

tagi: **metodologia**

W procesie ewaluacji niezwykle ważne są zarówno etap planowania i strukturalizacji, jak również etap wykorzystywania wyników, wdrożenia strategii oraz follow up rekomendacji. W pierwszej fazie projektu skoncentrowaliśmy się na planowaniu i strukturalizacji. Ważnym etapem oceny naszych planów była dyskusja, która odbyła się 28 lutego 2013r. w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej w ramach spotkania zespołu ekspertów. Główne cele projektu zakładają ocenę:

- racjonalności i potrzeby realizacji programów integracyjnych finansowanych w ramach EFI w Polsce
- organizacji i zarządzania EFI
- realizacji i oceny celów wieloletnich i celów rocznych EFI
- potrzeb imigrantów i społeczeństwa przyjmującego w obszarze integracji
- trwałości zrealizowanych projektów
- barier i wyzwań dla funkcjonowania EFI
- planów, strategii i celów dla przyszłych działań

Prowadzona w ramach programu „Monitor integracji” ewaluacja ma charakter ex-post czyli ma za zadanie ocenę całościową działań prowadzonych w Polsce w ramach Europejskiego Programu na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich. Faza dotycząca zbierania i analizy danych opiera się na kilku źródłach. W pierwszej kolejności ewaluacji zostaną poddane zastane i utrwalone źródła danych, zagregowane głównie przez Władzę Wdrażającą Projekty Europejskie (www.wwpe.gov.pl). Analizą objęte zostaną program wieloletni oraz programy roczne, konkursy na finansowanie projektów

w ramach poszczególnych priorytetów, wnioski o dofinansowanie oraz raporty roczne z projektów finansowanych z EFI. Uzupelnieniem analizy danych zastanych będą badania jakościowe. Zaplanowano 60 pogłębionych indywidualnych wywiadów z trzema grupami interesariuszy: ekspertami zajmującymi się w pracy zawodowej kwestiami migracji i integracji imigrantów, organizacjami realizującymi projekty finansowane w ramach funduszu EFI oraz beneficjentami ostatecznymi.

W analizie całości danych uzyskanych w ramach badania ilościowego i jakościowego szczególny nacisk zostanie położony na ocenę skuteczności finansowanych z EFI działań w odniesieniu zarówno do obywateli państw trzecich, jak również społeczeństwa polskiego. Celem prowadzonej ewaluacji będzie również przedstawienie rekomendacji dotyczących przyszłości funduszu w Polsce oraz sugerowanych zmian mających na celu jego jaknajwiększą skuteczność. Fazą ostatnią projektu „Monitor integracji” będzie publikacja raportu ewaluacyjnego. Planowane zakończenie projektu nastąpi we wrześniu 2013r.

dr Patrycja Matusz Protasiewicz
Kamil Bromski

Przypisy

- ¹ Ekiert K., Ewaluacja w administracji publicznej. Funkcje, standardy i warunki stosowania, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Warszawa 2004, s. 1-3.
- ² Władza Wdrażająca Programy Europejskie, Ewaluacja programów finansowanych ze środków Unii Europejskiej, Warszawa 2006, s. 4-7.
- ³ Ewaluacja funduszy strukturalnych. Opracowanie na zlecenie Wydziału Monitoringu i Raportowania ZPORR, Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, Warszawa 2003, s. 4-5.
- ⁴ Bienias S., Metaewaluacja jako narzędzie służące projektowaniu przyszłych interwencji publicznych. Przykłady zastosowania w ramach Polityki Spójności [w:] Haber A., Trzeciński R. (red.), Ocena wpływu i prognozowanie efektów w badaniach ewaluacyjnych, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2011, s. 8-9.
- ⁵ Ibidem, s. 19-20.
- ⁶ Ewaluacja funduszy strukturalnych. Opracowanie na zlecenie Wydziału Monitoringu i Raportowania ZPORR, Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, Warszawa 2003, s. 21-22.
- ⁷ Szeroko na ten temat: Ewaluacja – kwestie ogólne, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, Warszawa 2005.
- ⁸ Kościelecki P., Warzybok B. (red.), Jak ewaluować i monitorować efekty projektów sektora B+R i szkolnictwa wyższego?, Ośrodek Przetwarzania Informacji, Warszawa 2011, s. 12-13.
- ⁹ Nawarko J. (red.), Badanie ewaluacyjne projektów foresight realizowanych w Polsce, Ministerstwo nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa 2012, s. 9-10.
- ¹⁰ EVALSED: The resource for the evaluation of Socio-Economic Development, GUIDE to the evaluation of Socioeconomic Development, Brussels 2008.
- ¹¹ Olejniczak K., Teoretyczne podstawy ewaluacji ex-post [w:], Haber A. (red.), Ewaluacja ex-post. Teoria i praktyka badawcza, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2007, s. 18-19.
- ¹² Władza Wdrażająca Programy Europejskie, Ewaluacja programów finansowanych ze środków Unii Europejskiej, Warszawa 2006, s. 11-13.
- ¹³ Kościelecki P., Warzybok B. (red.), Jak ewaluować i monitorować efekty projektów sektora B+R i szkolnictwa wyższego?, Ośrodek Przetwarzania Informacji, Warszawa 2011, s. 35-37.
- ¹⁴ Więcej na temat etapów ewaluacji: Ewaluacja funduszy strukturalnych. Opracowanie na zlecenie Wydziału Monitoringu i Raportowania ZPORR, Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne, Warszawa 2003, s. 6-9

INSTYTUT STUDIÓW
MIGRACYJNYCH

monitor integracji

Biuletyn Monitor Integracji

Nr 1, luty 2013 r.

Biuletyn Monitor Integracji powstaje w ramach projektu: Monitor integracji. Doskonalenie Metod i Narzędzi do Oceny Skuteczności Polityki Integracyjnej współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu na rzecz Integracji Państw Trzecich i budżetu państwa

Przedruk materiałów Fundacji Instytut Studiów Migracyjnych (FISM) w całości lub części jest możliwy wyłącznie za zgodą FISM.

Cytowanie oraz wykorzystywanie danych empirycznych jest dozwolone wyłącznie z podaniem źródła. Treść publikacji nie odzwierciedla oficjalnego stanowiska UE.

Biuletyn online:
www.fism.pl/biuletyn

Fundacja Instytut Studiów Migracyjnych
| ul. Jabłoni 15, 44-105 Gliwice | monitor@fism.pl |
www.fism.pl